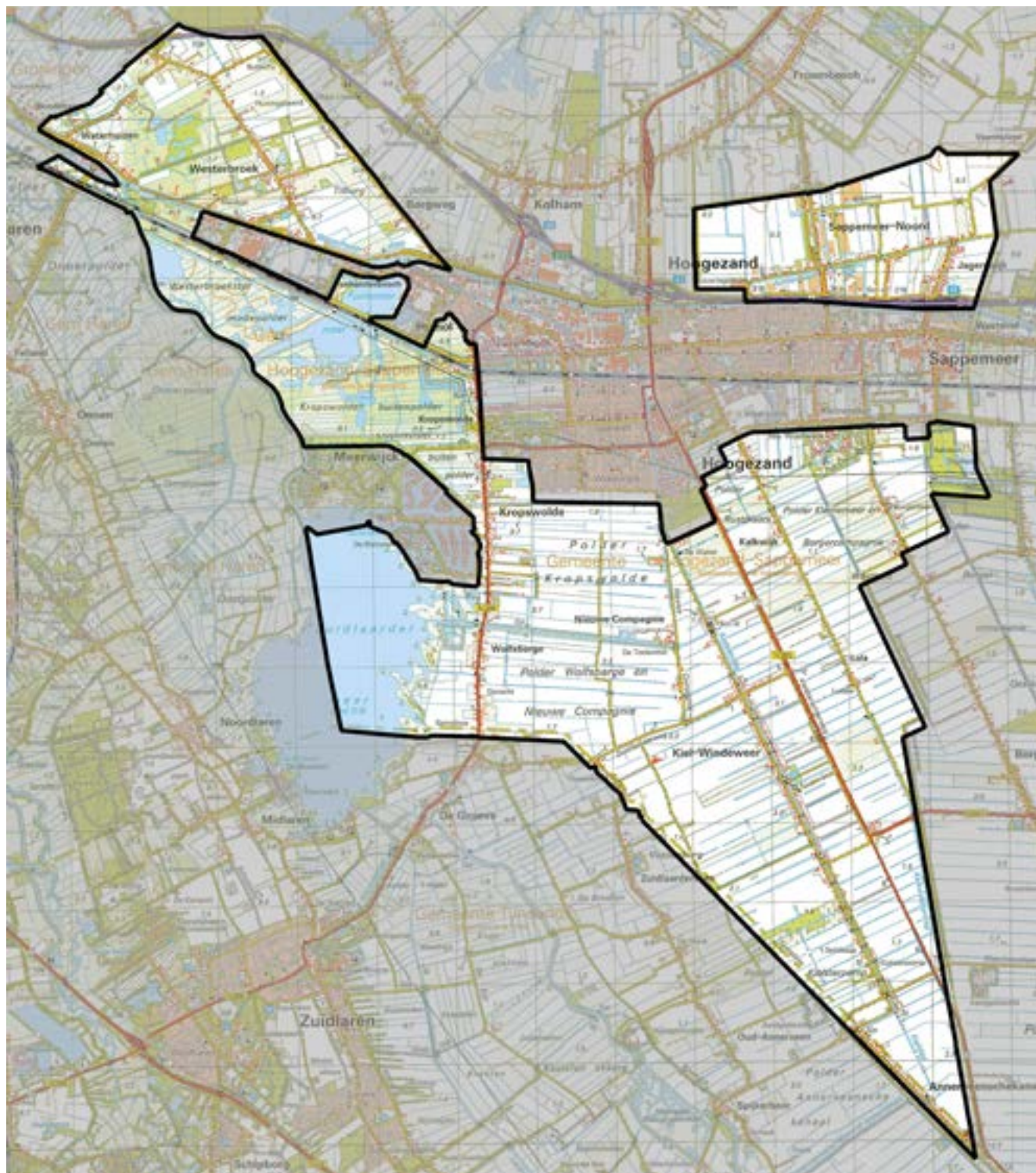

Brochure

Uitgangspunten herziening bestemmingsplan Buitengebied

Plangebied bestemmingsplan Buitengebied

Aanleiding

Het bestemmingsplan voor het buitengebied van Hoogezand-Sappemeer wordt vernieuwd. In deze brochure staan de uitgangspunten waarop we deze herziening willen baseren. De brochure is daarom een belangrijk kader voor de herziening.

Herziening is een wettelijke term en staat voor vernieuwen, actualiseren, upgraden of bij de tijd houden. Voordat we het bestemmingsplan gaan herzien willen we eerst de hoofdlijnen van beleid voor het Buitengebied formuleren. De gemeenteraad heeft hiervoor in de zomer van 2015 al een aantal voorzetten gegeven. In deze brochure “Uitgangspunten herziening bestemmingsplan Buitengebied” zijn deze voorzetten uitgewerkt. De brochure heeft twee doelen: te informeren over de voorgestelde beleidsrichting en belanghebbenden uit te nodigen hierop te reageren.

De herziening stemmen we af met de buurgemeenten Menterwolde en Slochteren waarmee we in de toekomst een nieuwe gemeente gaan vormen. Daar waar het mogelijk is zullen we uiteraard al samenwerken.

Wat is een bestemmingsplan?

In een bestemmingsplan is vastgelegd hoe gronden en gebouwen mogen worden gebruikt, waar en wat je mag bouwen en wat voor bebouwing dat mag zijn. Dit heet ruimtelijke ordening. Een digitale plankaart geeft voor alle percelen in de gemeente de bestemming aan, als bijvoorbeeld wonen, verkeer of horeca. Een bestemmingsplan wordt gebruikt om beleid aan te geven en om bouwvragen te toetsen. Alle geldende bestemmingsplannen in Nederland zijn te vinden op de landelijke website: www.ruimtelijkeplannen.nl.

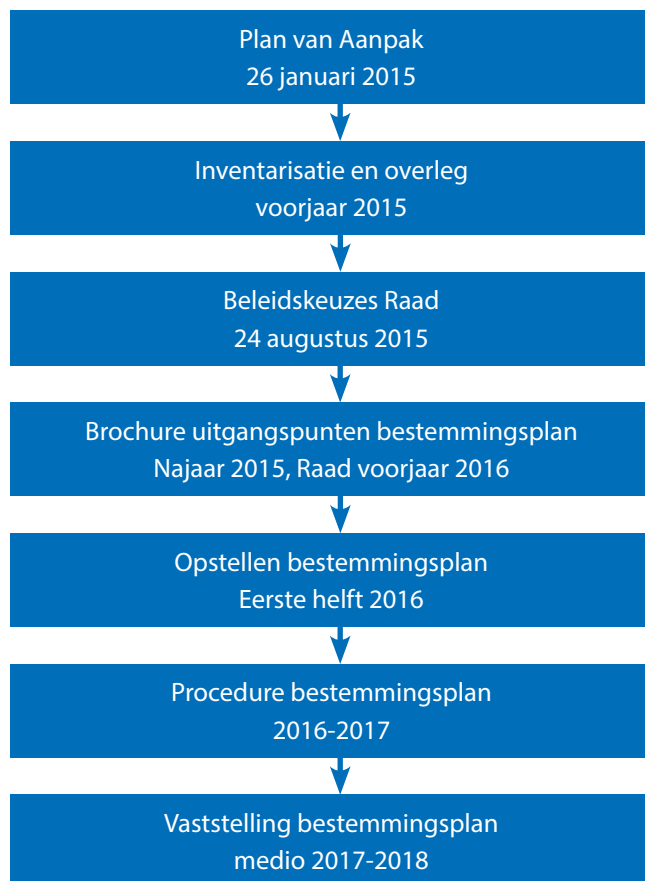
De gemeente Hoogezand-Sappemeer werkt met vier basis bestemmingsplannen voor het gehele grondgebied van de gemeente. Dit zijn de basisplannen: Bedrijventerreinen, Buitengebied, Stadscentrum en Woongebieden. Het zijn actualiserende of consoliderende bestemmingsplannen. Dit betekent dat, in principe, de huidige situatie bepalend is voor het toekennen van de bestemming en de bouw- en gebruiksmogelijkheden. Een basisplan kent daarom geen nieuwe ontwikkelingen zoals nieuwbouwmogelijkheden, behalve als deze voldoende zijn uitgewerkt en ook aantoonbaar (financieel en juridisch) uitvoerbaar zijn. Nieuwe ontwikkelingen zijn uiteraard welkom, maar zij hebben vaak hun eigen karakter en dynamiek en worden daarom mogelijk gemaakt met een eigen bestemmingsplan op maat, ook wel postzegelbestemmingsplan genoemd.

Waarom een herziening?

We willen recente basisplannen die niet ouder zijn dan acht jaar; de Wet ruimtelijke ordening schrijft overigens tien jaar voor. Het huidige bestemmingsplan Buitengebied is vastgesteld in 2010. We beginnen nu met de herziening van het plan zodat het uiterlijk in 2018 kan worden vastgesteld door de gemeenteraad. Het plangebied van het bestemmingsplan Buitengebied is gelijk aan het geldende bestemmingsplan. Alhoewel in het plan geen nieuwe ontwikkelingen zijn opgenomen biedt de herziening van het bestemmingsplan Buitengebied wel de kans beleidswijzigingen of nuanceverschuivingen door te voeren. Verderop is aangegeven welk beleid is bijgesteld en wat de aanleiding hiervoor is geweest.

Wat is het proces?

De herziening is een lang proces dat circa drie jaar gaat duren. Eén van de eerste stappen is het formuleren van beleid op hoofdlijnen. Daarvoor is deze brochure "Uitgangspunten herziening bestemmingsplan Buitengebied" opgesteld. Daarna maken we het bestemmingsplan, wat gedetailleerd is op perceel niveau. Eerder, in januari 2015, stelde de gemeenteraad een Plan van Aanpak voor de herziening van het bestemmingsplan Buitengebied vast. In de periode februari tot augustus 2015 is met diverse belanghebbenden gesproken. In de opiniërende vergadering van de raad van 24 augustus 2015 heeft de gemeenteraad een aantal richtinggevende keuzes gemaakt op diverse onderdelen van beleid. Deze zijn in deze brochure verder uitgewerkt. De bedoeling is dat de gemeenteraad in het voorjaar van 2016 de beleidsuitgangspunten in deze brochure vaststelt. De voorbereidingsfase van het bestemmingsplan is voor 2016 gereserveerd, de bestemmingsplan procedure voor 2017.

Visie op het buitengebied

Het buitengebied van Hoogezand-Sappemeer heeft grotendeels een veenkoloniaal karakter. De ruimtelijke structuur kenmerkt zich door open landschappen met hierin nog duidelijk zichtbaar het stelsel van hoofd-diepen, wijken en zwetsloten, aangelegd ten behoeve van de veenafravingen in vervlogen tijden. Om die reden is Kiel-Windeweer ook door het Rijk aangewezen als beschermd dorpsgezicht. Deze ruimtelijke en cultuur-historische waarden van onze gemeente worden sterk gewaardeerd en verdienen (nog meer) bescherming in het bestemmingsplan. Het buitengebied van Hoogezand-Sappemeer heeft diversiteit in uitstraling en verbijzondering. De begrenzing van het buitengebied wordt in het noorden van de gemeente veelal bepaald door het Winschoterdiep met zijn voor de gemeente karakteristieke scheepswerven. In het westen ligt het dorp Kropswolde aan het prachtige Zuidlaardermeer met aanpalende natuurgebieden en polders. Ook rond het groene dorp Westerbroek worden steeds meer landerijen ingericht als natuur, wat de recreatieve mogelijkheden nog meer ten

goede komt. In het noordoosten ligt Sappemeer, waar aan het Achterdiep naast ruimte voor landbouw ook ruimte is voor tuinbouw. In het zuiden ligt het beschermd dorpsgezicht van de van oorsprong agrarisch veenkoloniale nederzetting Kiel-Windeweer. In alle dorpen is het goed wonen vanwege de hier geboden rust en ruimte, met naast kleinschalige dorpsvoorzieningen het stedelijke van Hoogezand-Sappemeer in de nabijheid.

Het grootste deel van het buitengebied is en blijft in gebruik door de agrariërs. In onze gemeente zijn de akkerbouwers in de meerderheid, gevolgd door de melkveehouderijen. Er zijn slechts enkele intensieve veehouderijen. Ook in Hoogezand-Sappemeer is te merken dat de agrarische sector moderniseert. Schaalvergroting door mechanisatie en nieuwe technieken zorgen enerzijds voor efficiënter, milieu- en diervriendelijker agrarisch gebruik; anderzijds blijven er in aantal steeds minder boerenbedrijven bestaan, met als gevolg leegkomende bedrijfspanen door bedrijfsbeëindigingen. De boeren die blijven hebben naast meer ruimte voor bedrijfsbebouwing ook meer ruimte nodig voor mestopslag.

Nieuwe beleidsonderwerpen

Het geldend bestemmingsplan Buitengebied wordt over het algemeen als goed werkbaar en bruikbaar beschouwd. Dit blijkt uit een analyse van de huidige situatie en gesprekken met bouwplantoetsers, deze conclusie wordt daarnaast bevestigd door de gevoerde gesprekken in de inventarisatierondes. Een geheel nieuwe koerswijziging is dan ook niet nodig. Wel zijn er afgelopen periode onderwerpen aangedragen die met regelmaat terugkomen en waarop bijsturen gewenst is. Onderstaand is een opsomming gegeven van de meest opvallende nieuwe beleidsthema's en/of beleidswijzigingen.

- Veranderen om te behouden: de behoefte aan meer mogelijkheden voor (her)gebruik van leegkomende gebouwen en/of erven. Dit thema is erg actueel, door krimp en agrarische schaalvergroting op het platteland worden bestaande gebouwen overbodig en raken zonder ingrijpen in verval.
- De aardbevingsproblematiek maakt het noodzakelijk het cultureel erfgoed beter in kaart te brengen om zo behoudenswaardige monumentale en beeldbepalende panden een passende bescherming te kunnen bieden.
- Toenemende aandacht voor de kwaliteiten van het landschap en het te beschermen cultureel erfgoed hierbinnen. Nieuwe ontwikkelingen moeten met aandacht en zorgvuldigheid worden ingepast.
- Actueel blijft de vraag naar meer flexibiliteit in de bouwregels, ruimere bouwvlakken waar mogelijk, zonder aantasting van de veenkoloniale open landschapsstructuur van Hoogezand-Sappemeer.
- De ruimte voor (glas)tuinbouw in Sappemeer is te royaal gebleken, de huidige economie geeft geen impulsen om nieuwe bedrijven aan te trekken.
- Er is vraag naar plekken in onze gemeente geschikt voor het aanleggen van zonnepanelen-weides.
- De thans aangewezen locaties voor nieuwbouwwoningen aan het lint in Kiel-Windeweer moeten tegen het licht worden gehouden en worden heroverwogen.
- Voor recreatieve voorzieningen als bed and breakfast en theetuinen moeten meer mogelijkheden komen. In Kiel-Windeweer ligt daarnaast ook een heel duidelijke wens voor aanlegvoorzieningen voor passerende pleziervaart.

Provinciaal beleid

De Provincie Groningen heeft, net als de gemeenten, ook een beleidsvisie voor de ruimtelijke ordening van het Groninger land, de Provinciale Omgevingsvisie. In de bijbehorende provinciale verordening heeft de provincie regels opgenomen over de inhoud van ruimtelijke plannen van gemeenten op het gebied van milieu, water en ruimtelijke ordening. Aan deze regels moeten alle bestemmingsplannen voldoen, de provincie geeft niet de vrije hand aan de beleidsvrijheid van de gemeenten. Vooral in het buitengebied zijn veel regels voorgeschreven om zo de door boeren en buitenlui sterk gewaardeerde ruimtelijke kwaliteiten van het Groninger landschap te waarborgen en te beschermen.

Ten tijde van het opstellen van dit beleidsdocument geldt nog de verordening uit 2009, maar de provincie heeft een nieuwe visie en verordening in de maak. De planning is dat deze beleidsdocumenten door het provinciaal bestuur worden vastgesteld in de zomer van 2016, op dit moment zijn de stukken in de inspraakfase. Bij het opstellen van deze brochure is naast van de geldende provinciale regels ook alvast uitgegaan van de voorgeschreven regels in de ontwerp-omgevingsvisie en ontwerp-omgevingsverordening van september 2015.

Het geldend provinciaal beleid is in te zien op www.ruimtelijkeplannen.nl. Op het vlak van onder andere her-invulling van vrijkomende gebouwen en erven in het buitengebied, vestiging van zonneparken en mogelijkheden voor mestopslag buiten bouwblokken geeft het nieuwe provinciale beleid meer beleidsvrijheid aan de gemeenten. In onderstaande beleidsthema's is van deze nieuwe speelruimte dankbaar gebruik gemaakt.

De vier thema's van het bestemmingsplan

Hierna zijn kort en bondig de vier thema's uit het bestemmingsplan Buitengebied uitgewerkt. De thema's zijn achtereenvolgens: Agrarische sector, Wonen en werken, Recreatie en toerisme en Landschap, natuur en duurzaamheid.

Elk thema is uitgesplitst in verschillende onderwerpen passend in dat thema. Per onderwerp is aangegeven wat het uitgangspunt zal zijn in de regeling van het nieuw op te stellen bestemmingsplan. Steeds is rekening gehouden met de voorgeschreven beleidsruimte en mogelijke kansen en beperkingen uit provinciaal en rijksbeleid. Ook als de uitgangspunten niet verschillen met het huidige beleid worden ze voor een helder overzicht genoemd.

Agrarische sector

- 1 Agrarische bedrijven krijgen een bouwvlak van 1 hectare met een voorwaardelijke wijzigingsbevoegdheid (maatwerkbenadering) tot maximaal 2 hectare binnen de agrarische bestemming. Deze regeling blijft als bestaand beleid en functioneert over het algemeen goed.
- 2 Intensieve veehouderijen, paardenhouderijen, maneges, boomkwekerijen, et cetera krijgen een specifieke aanduiding binnen de agrarische bestemming. Dit omdat voor deze bedrijven een andere (maatvoerings) regeling (bijvoorbeeld bouwmogelijkheden) kan gelden.
- 3 Geen nieuwe locaties voor de vestiging van agrarische bedrijven of verhuisregelingen voor bestaande bedrijven zijn opgenomen. Door schaalvergroting in deze sector zijn er voldoende bestaande agrarische bouwpercelen in de gemeente beschikbaar.
- 4 Geen omschakeling toestaan van agrarisch bedrijf naar intensieve veehouderij, glastuinbouw of naar een bedrijf dat qua milieubelasting op een bedrijventerrein thuis hoort.
- 5 Geen nieuwe glastuinbouw bedrijven meer toestaan, de bestaande tuinbouwbestemmingen die niet in gebruik zijn wijzigen in een agrarisch onbebouwde bestemming. De provincie heeft het zoekgebied voor glastuinbouw in Sappemeer laten vervallen in de POV, de laatste jaren hebben zich geen nieuwe tuinbouwbedrijven gevestigd in Sappemeer. Een agrarische bestemming doet meer recht aan bestaand gebruik en voorkomt tevens aantasting van landschappelijke waarden van het gebied door concentratie van bestaande tuinbouw. Reeds gevestigde tuinbouwbedrijven houden hun bestaande rechten uit het geldend bestemmingsplan.
- 6 Bestaande veldschuren die in het geldend bestemmingsplan onder het overgangsrecht gebracht zijn en niet bestemd, bestemmen met een aanduiding 'veldschuur'. Een afwijkingsbevoegdheid opnemen waarmee de mogelijkheid wordt geboden voor kleinschalige activiteiten zoals het realiseren van een pleisterplaats, rustpunt, galerie en de verkoop van streekeigen producten.
- 7 Naast de agrarische functie ruimte bieden voor verschillende nevenactiviteiten in de bestaande bebouwing als semi- of niet-agrarische bedrijvigheid, opslag en stalling (geen buitenopslag) of recreatie (bed & breakfast, kleinschalig kamperen, kinderboerderij, groepsbijeenkomsten ed). Er mag hierbij ook sprake zijn van kleinschalige detailhandel en horeca, te allen tijde ondergeschikt en in relatie met de (neven)functie. Deze initiatieven komen de leefbaarheid van het buitengebied ten goede en ondersteunen de agrarische sector.
- 8 Voor het gehele buitengebied een geurbeleid opnemen. Mede aan de hand van dit beleid een regeling opnemen voor de realisatie van mestopslag op hiervoor geschikte veld locaties, onder uitwerking van landschappelijke en milieu hygiënische aanvaardbaarheid.
- 9 Een ruimhartige regeling voor functiewijziging van vrijkomende (agrarische) bebouwing opnemen. Motief hiervan is de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van de omgeving. Zie ook punt 11 en 12 'her-invulling vrijkomende gebouwen' bij thema Wonen en werken.

Wonen en werken

- 1 Bestaande woonfuncties flexibel bestemmen; waar mogelijk een royale regeling voor bouwvlakken en bijgebouwen. Hierbij aansluiting zoeken bij de voorgeschreven maximale maatvoering uit het POV en het rijksbeleid, versoepeling vergunningvrij bouwen; steeds met behoud van de ruimtelijke kwaliteiten 'openheid, ruimte en rust' van het buitengebied.
- 2 In het buitengebied worden, om bovengenoemde redenen, geen nieuwe woonkavels toegelaten, anders dan in de dorpen Westerbroek (tennisbaan) en Kiel-Windeweer. Daarentegen biedt de nieuwe ruimte voor ruimte-regeling (zie punt 12) kansen voor vervangende woningbouw.
- 3 Beschermd dorpsgezicht Kiel-Windeweer: Ter behoud van de karakteristieke waarden van het dorp zal de bestaande regeling worden voortgezet, te weten bescherming van de structuren, richting en maatvoering van wijken, sloten en bebouwing in het dorp.
- 4 Nieuwbouw Kiel-Windeweer: omdat de bestaande nieuwbouwlocaties amper zijn ingevuld zal het dorp gevraagd worden invulling te geven aan een andere regeling voor nieuwbouw van woningen, waarbij de gemeente zal participeren. De uitkomst hiervan zal de basis zijn voor een nieuwe regeling in het bestemmingsplan.
- 5 Nieuwbouw Westerbroek: In Westerbroek zal een uitbreidingsplan van 12 woningen op de oude tennisbaan worden gerealiseerd met een eigen planologische procedure. Een eventuele verdere uitbreiding van Westerbroek staat los van de herziening van dit bestemmingsplan, omdat dit immers een actualiserend plan is zonder nieuwe ontwikkelingen.
- 6 De huidige regeling voor mantelzorg en aan huis gebonden beroepen en bedrijven wordt overgenomen, inmiddels is deze regeling ook grotendeels vergunningvrij geworden.
- 7 Niet agrarische bedrijvigheid: bedrijven zonder binding met de agrarische sector zijn minder gewenst in het buitengebied: deze horen op bedrijventerreinen. Nieuwe bedrijven worden dan ook in principe niet toegelaten, bestaande bedrijven krijgen wel voorwaardelijke uitbreidingsruimte indien de economische noodzaak is aangetoond. Een uitzondering kan worden gemaakt voor de vestiging van een nieuw bedrijf in een leegkomend behoudenswaardig pand in het buitengebied.
- 8 Detailhandel: Beperkte detailhandel is als ondergeschikte nevenfunctie bij de agrarische hoofdfunctie onder voorwaarden toegestaan om de leefbaarheid van het platteland te vergroten. Ook webwinkels zijn toegelaten, mits binnen bestaande gebouwen en geen 'etalage'.
- 9 Zorgboerderijen: initiatieven tot vestiging van een zorgboerderij hebben steeds een eigen planologische afweging nodig, de regeling wijzigt niet ten opzichte van het huidige beleid.
- 10 Het bouwen van een tweede bedrijfswoning is niet meer passend in dit tijdperk waarbij voldoende digitale voorzieningen en mogelijkheden voor toezicht op afstand zijn. Mogelijkheden voor de bouw van een tweede bedrijfswoning zijn daarom uitgesloten in de bestemmingsplanregeling, als ook provinciaal beleid voorschrijft.
- 11 Her-invulling vrijkomende gebouwen: Ten behoeve van zorgvuldig ruimtegebruik, voorkomen van verdere verstening van het open landschap en voorkomen van verpaupering door leegstaande gebouwen in het buitengebied zal een regeling worden opgenomen waarbij behoudenswaardige gebouwen die hun oorspronkelijke functie hebben verloren gemakkelijker een nieuwe woonfunctie of (onder voorwaarden) bedrijfsfunctie kunnen krijgen.
- 12 Ruimte voor ruimte: Naast bij punt 11 genoemde functieverandering van karakteristieke panden wordt voor minder fraaie gebouwen ook een regeling gemaakt, de ruimte-voor-ruimte regeling. Storende bebouwing in het landschap kan onder voorwaarden worden ingeruild (door sloop) voor andere meer passende bebouwing. Dit kan een bijgebouw als bijvoorbeeld een schuur zijn, maar onder voorwaarden ook een nieuw te bouwen karakteristieke woning. NB: Voor de thema's 11 en 12 geldt als criterium steeds maatwerk, een aantoonbare verbetering van de ruimtelijke beeldkwaliteit van het betreffende perceel en zijn directe omgeving.

Windeweer
Sogezand - Sappemeer

Recreatie en toerisme

- 1 Nieuwe recreatieve ontwikkelingen in principe toelaten om de levendigheid en leefbaarheid van het buitengebied te bevorderen.
- 2 In het buitengebied extensieve recreatie stimuleren, waarbij rekening is gehouden met de draagkracht van de natuur. Voorzieningen als wandel- en fietspaden, observatiehutten en picknickplaatsen bij recht toestaan in natuur en uitloopgebieden in agrarische bestemming (dorpsrondje).
- 3 Bed & breakfast bij de woon- en de agrarische bestemming bij recht onder voorwaarden toestaan, tot een maximum van 4 bedden.
- 4 Minicampings bij de woon- en de agrarische bestemming bij afwijkingsbevoegdheid onder voorwaarden toestaan.
- 5 Theeschenkerijen inclusief ondersteunende/ondergeschikte horeca bij de woon- en agrarische bestemming bij recht en onder voorwaarden toestaan, afgestemd met mogelijkheden uit de Horecawet.
- 6 In Kiel-Windeweer de vaarrecreatie bevorderen door het bij recht onder voorwaarden toestaan van aanlegsteigers in het Kieldiep. In overleg met dorp, ibor, waterschap en ondernemers zal een regeling worden opgesteld.
- 7 In principe geen nieuwe zelfstandige horecabedrijven toelaten in het buitengebied. Bestaande horecabedrijven krijgen een voorwaardelijke uitbreidingsmogelijkheid.

A vintage-style sign for "LOGIES & ONTBIJT" is hanging from a wooden post. The sign is rectangular, dark green or black, with white lettering. The text is arranged in three lines: "LOGIES" on the top line, "&" in the middle, and "ONTBIJT" on the bottom line. The letters are in a serif font, with "LOGIES" and "ONTBIJT" being larger and more prominent than the ampersand. The sign is suspended by two metal rings from a horizontal metal bar that is attached to a vertical wooden post. The post has a decorative spherical finial at the top. The background shows a clear blue sky with scattered white clouds, and some green foliage and a brick building are visible in the lower left corner.

LOGIES
&
ONTBIJT

Landschap, natuur en duurzaamheid

- 1 Natuurgebieden: Het natuurgebied bij Westerbroek krijgt de ruimte zich verder te ontwikkelen. De vergoederde plannen worden opgenomen in de bestemmingsplanregeling.
- 2 Bosgebieden en andere groen gebieden krijgen een passende bestemming.
- 3 Het Flora en fauna onderzoek uit 2007 zal worden geactualiseerd en als Ecologische basiskaart worden verbonden aan het bestemmingsplan.
- 4 Cultureel beeldbepalend erfgoed: In het landschap voorkomende cultuurhistorisch waardevolle, monumentale en/of beeldbepalende gebouwen krijgen een aanduiding waarmee deze gebouwen bescherming krijgen tegen ondoordachte sloop, verbouwingen of herstelwerkzaamheden na schade door aardgaswinning. Hergebruik van deze panden door functieverandering zal makkelijker worden gemaakt (zie punt 11 Wonen en Werken).
- 5 Hoogwaardige ruimtelijke kwaliteiten van het landschap als karakteristieke lintstructuren, behoudenswaardige landschapselementen, open gebieden en archeologische gebieden met een hoge verwachtingswaarde blijvend of beter beschermen in de regeling van het bestemmingsplan. Daarnaast zal een nieuwe inventarisatieronde plaatsvinden om ook bijvoorbeeld zwarte wegen in de gemeente te beschermen met een passende aanduiding.
- 6 Water en waterberging: In het bestemmingsplan worden primaire waterkeringen als dijken en kades beschermd door een passende regeling om aantasting van de waterkerende werking door bouw of sloop te voorkomen. Ook blijven gebieden aangewezen die indien nodig als noodberging voor water kunnen dienen.
- 7 Zonnepanelen-weides: In het buitengebied zullen geschikte locaties gezocht worden voor kleine en grote zonnepanelen-weides om de inzet van duurzame energie te stimuleren.
- 8 Windturbines: De door de buurgemeenten Slochteren en Menterwolde opgestelde beleidsuitgangspunten voor windmolens tot een hoogte van 15 meter zullen worden opgenomen in de bestemmingsplanregeling. Voor hogere windparken is geen ruimte binnen de gemeentegrenzen.

Volgende stap en reageren

Misschien heeft u na het lezen van deze brochure "Uitgangspunten herziening bestemmingsplan Buitengebied" nog vragen of wilt u een reactie geven.

Dit kan door een mail te sturen aan buitengebied@hoogezand-sappemeer.nl. Wilt u in het onderwerp aangeven dat het een reactie op het bestemmingsplan Buitengebied betreft?

U kunt reageren tussen donderdag 14 januari en woensdag 10 februari 2016.

Na deze inspraaktermijn zullen we de gemeenteraad een voorstel tot vaststelling van de beleidsuitgangspunten in deze brochure doen. Uw opmerkingen geven we aan de gemeenteraad mee in een inspraakdocument. De gemeenteraad beslist over de uiteindelijke vaststelling.

Vervolgens zal het eerste concept van het voorontwerp bestemmingsplan Buitengebied op grond van deze uitgangspunten worden opgesteld en in de tweede helft van 2016 openbaar gemaakt worden. Ook hierop kunt u natuurlijk weer reageren, houd hiervoor de gemeentelijke mededelingen in de gaten.